

Ta će svest imati i u budućnosti da vrši važnu funkciju kao eminentno državotvorni elemenat.

Ta gotovo nikakva diferansiranost srbijanskog političkog društva po veri, imenu, staležu itd. čini da i stranačka reprezentacija toga društva izgleda retko uniformna. Dok su gotovo sve druge oblasti iscepkane u mnoštvo stranaka, reprezentacija Srbije dolazi jednako podeljena u dve stranke. Socijalista nema, nekih buržujskih narodnih poslanika sa čisto državnopravnim partijskim programima ne može čovek ni da zamisli iz Srbije.

U Srbiji politički život, onakav kakav je danas, rezultanta je jednakog razvoja koji traje gotovo stotinu godina, a sama današnja forma toga života ustaljena je već od nekoliko decenija i postala je sastavnim delom poimanja o državi i politici.

Težište političkog života u Srbiji je selo. Selo daje stranci karakter. Selo daje stranci snagu. Politička elita, koja će izbiti na čelo svih raznih stranaka, biće sastavljena gotovo isključivo od političara koji dolaze sa sela (provincije) ili koji su zadržali sa selom najuži trajni dodir. Neki ideolozi prestonički, makar bili oni univerzitetski profesori, nemaju nikakve šanse da sebi stvore neko vidno mesto u toj eliti. Pretsednik Narodne Skupštine i jedan od leadera radikalne stranke, univerzitetski profesor Ljuba Jovanović, morao je posle ujedinjenja da traži sebi srez u Dalmaciji, koju je napustio pre pola stoleća, a pokojni Jovan Cvijić i čitava jedna odabrana ekipa beogradskog univerziteta zaludu bi se trudila da se *plasi* negde među kandidate iz mnogobrojnih srezova Kraljevine Srbije. Svaki općinski predsednik, da ne govorimo o sreskom čati, koji žive u tome srezu, bez muke će i sa ironijom da isprati napolje toga nekakvoga intelektualca, koji žive u Beogradu, a došao je da se kandiduje.

Razumljivo je da se u ovako reklutovanom političko-parlamentarnom društvu zapažaju svi oni poroci, o kojima se toliko danas pretresa u vezi sa krizom demokratije i parlamentarizma. Nekompetentnost ili nestručnost, zarobljavanje egzekutive, nestalnost i nedoraslost vlada, korupcija administrativnog aparata, raspikućstvo u budžetskoj politici; sve su to pojave, koje podgrizavaju jugoslovenski javni život jednako kao što podgrizavaju javni život u Francuskoj i drugde. To je doduše poglavlje, koje ne bi trebalo da ide na račun same oblasti Srbije, jer mane i nezgode, o kojima je u njima reč, opća su svojina čitavog političkoga jugoslovenskoga društva i za nju nose i ličnu odgovornost političari iz svih naših političko-kulturnih oblasti. Ali, kako smo ipak i ovo poglavlje trebali negde da umetnemo, našli smo da je ipak najpravednije da ga umetnemo u sklop prikaza oblasti Srbije. Na to nas nisu naveli toliko materijalni obziri da je ta oblast ipak kroz svih ovih 16 godina imala ogromnu većinu ministara, načelnika, predsednika i funkcionera Narodne skupštine, koliko činjenica da su i politički metodi (kodificirani i ne kodificirani; poslovnici, pravilnici i — uzusi) u glavnom produženje onih, koji su bili već odavna u primeni u bivšoj Kraljevini Srbiji. Pravo je onda da ta oblast učestvuje sa većim pro-